

ملاحظات ترویجی زراعت یونجه

در استان خوزستان

عبدالمیر راهنما^۱ و غلام رضا عبادوز^۲

چکیده

سطح زیرکشت یونجه در دنیا حدود ۳۲ میلیون هکتار و متوسط سطح زیرکشت آن در ایران در ده سال گذشته در حدود ۶۵۰ هزار هکتار بوده است. طی برنامه ششم توسعه مقرر شده است که سطح زیر کشت یونجه از ۶۵۰ هزار هکتار فعلی به ۶۰۰ هزار هکتار کاهش یافته اما میزان تولید با ترویج توصیه‌های به زراعی و استفاده از ارقام و توده‌های مناسب با عملکرد بالا، از ۶/۲ به ۶/۷ میلیون تن افزایش یابد. یونجه بومی کشور ایران، قدرت سازگاری زیادی دارد و در اغلب استان‌های کشور کشت می‌شود. مناسب‌ترین دما برای تولید حداکثر عملکرد، دمای ۱۵ تا ۳۰ درجه سانتی‌گراد است. با توجه به سیستم قوی ریشه‌دهی، مناسب‌ترین خاک برای کشت یونجه، خاک‌های عمیق با زهکشی مناسب، حاصلخیز و غیر اسیدی است. یونجه پس از استقرار، قادر به تثبیت نیتروژن در خاک است. بنابراین کاربرد کود پس از چین برداری ضرورتی ندارد ولی لازم است قبل از کشت برای تقویت اولیه خاک ۳۰ الی ۴۰ تن در هکتار کود دامی پوسیده عاری از علف هرز به خاک اضافه شود. مناسب‌ترین رقم یا توده برای کشت در مناطق گرمسیر شامل مسارسا، بغدادی، نیک شهری یزدی، بمی و یونجه امید (جمعیت اصلاح شده یونجه مخصوص کشت در مناطق گرمسیری) است. در مناطق گرمسیر، یونجه را می‌توان در دو زمان (اوایل بهار یا اوایل پائیز) کشت کرد. برای مزرعه تولید علوفه توصیه می‌شود یونجه به صورت ردیفی با حداقل فاصله ۱۰ تا ۱۵ سانتی‌متر و کاربرد ۲۰ تا ۲۵ کیلوگرم بذر در هکتار کشت شود. طول پشته‌ها بسته به شیب زمین به نحوی انتخاب شود تا هنگام آبیاری، حالت غرقابی در مزرعه ایجاد نشود. میزان بذر توصیه شده برای مزرعه تولید بذر ۷ تا ۱۰ کیلوگرم در هکتار با رعایت حداقل ۵۰ سانتی‌متر فاصله بین ردیف‌هاست. در صورت رعایت زمان مناسب برداشت، یعنی در نظر گرفتن حداکثر رشد طولی ساقه در دو فصل اول سال و در نظر گرفتن رشد جوانه‌های جدید روی طوقه در دو فصل آخر سال، یونجه در مناطق گرمسیر قابلیت تولید ۱۵ تا ۲۰ تن در هکتار علوفه خشک طی ۹ تا ۱۲ مرحله چین برداری در سال را دارد.

۱- موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، کرج، ایران. (نگارنده مسئول)

۲- بخش تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، اهواز، ایران.

یونجه یکی از قدیمی‌ترین گیاهان علوفه‌ای خانواده لگومینوز است که به واسطه دامنه وسیع سازگاری، سرشار بودن از مواد غذایی، قابلیت هضم بالا و ظرفیت بالای تولید در اغلب نقاط کشور به صورت خالص، مخلوط با برخی گیاهان زراعی و یا میانه کاری با درختان میوه از جمله مرکبات و نخل خرما کشت می‌شود. کشت خالص یونجه بواسطه تثبیت مقادیر بالای نیتروژن در خاک، کشت مخلوط به سبب تفاوت سیستم ریشه‌ای یونجه با سایر گیاهان زراعی و نهایتاً میانه کاری فواصل بین درختان با یونجه در نتیجه تعدیل شرایط رطوبتی و دما، اثرات مثبتی در خاک، کنترل علف‌های هرز، آفات، بیماری‌ها و افزایش عملکرد گیاهان مخلوط و مجاور داشته و سبب افزایش بهره‌وری از واحد سطح زمین می‌شود. با توجه به اجرایی شدن طرح مقام معظم رهبری درخصوص توسعه و تجهیز اراضی آبی خوزستان در سال‌های اخیر و گسترش واحدهای دامداری صنعتی، توجه به کشت گیاهان علوفه‌ای بالاخص یونجه، ضرورت زیادی دارد.

آب، هوا و خاک مناسب کشت یونجه

عاری از علف‌های هرز سمج مانند مرغ، حلفه، پیچک یا انگل‌هایی مانند سس باشد؛ همچنین با توجه به اهمیت انجام آبیاری صحیح و پرهیز از غرقاب نمودن مزرعه بواسطه حساسیت طوقه یونجه به پوسیدگی، رعایت شیب سه در هزار مزرعه اهمیت زیادی دارد. مناسب‌ترین خاک برای یونجه، خاک لومی یا خاک لوم رسی است تا ضمن مناسب بودن شرایط برای ریشه دوانی، از استحکام لازم برای استقرار ریشه و طوقه برخوردار باشد، زیرا یونجه برای مدت طولانی مورد چین برداری‌های متعدد یا احیاناً چرای مستقیم دام قرار می‌گیرد؛ بنابراین بستر باید از مقاومت کافی برای نگهداری ریشه برخوردار باشد. خاک شنی سبب می‌شود تا ریشه اصلی یونجه بسیار ضعیف و ریشه‌های فرعی کمی تولید شود؛ این امر علاوه بر تاثیر منفی که در عملکرد دارد باعث می‌شود تا بوته‌های یونجه از استحکام کافی برای چین برداری متعدد برخوردار نباشد. خاک‌های رسی بواسطه سله بستن و قطع مداوم ریشه‌های فرعی، سخت و مقاوم شدن در طول مدت بهره‌برداری و افزایش مقاومت خاک در مقابل ریشه دوانی نیز مناسب کشت یونجه نیست. بذر یونجه بسیار ریز و هزار دانه آن بین ۲ تا ۲/۵ گرم وزن دارد. نظر به کوچک بودن بذر

یونجه قدرت سازگاری زیادی به اقلیم‌های مختلف دارد، بنابراین در اغلب نقاط دنیا کشت می‌شود. مناسب‌ترین دما برای تولید حداکثر عملکرد، دمای ۱۵ تا ۳۰ درجه سانتی‌گراد است. بر اساس متوسط آمار هواشناسی ۳۰ سال اخیر، میانگین درجه حرارت استان خوزستان در حدود ۲۵ درجه سانتی‌گراد است که از این نظر شرایط بسیار مطلوبی برای کاشت یونجه در استان خوزستان وجود دارد. مناسب بودن شرایط اقلیمی می‌تواند خوزستان را به قطبی برای تولید علوفه تبدیل نماید؛ این مسئله علاوه بر تاثیر مثبتی که به طور مستقیم بر درآمد کشاورزان یونجه کار دارد، از نظر تناوب زراعی و حاصلخیزی خاک نیز بسیار حائز اهمیت است. یونجه در خاک‌های عمیق با زهکش خوب، حاصلخیز و کمی قلیایی بهترین رشد را دارد، زیرا نسبت به خاک‌های اسیدی بسیار حساس است. این گیاه دارای سیستم ریشه دوانی عمیقی است؛ بنابراین خاک‌های کم عمق، مناسب رشد آن نیست. یونجه پس از استقرار در مزرعه در صورت داشت خوب و چین برداری به موقع، به مدت طولانی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد، بنابراین مزرعه‌ای که به کشت یونجه اختصاص داده می‌شود باید

تأمین نماید. مصرف کودهای نیتروژن دار بعد از چین برداری سبب ضعیف شدن این باکتری‌ها و از دست رفتن ظرفیت بالقوه‌ای که برای تأمین نیتروژن وجود دارد خواهد شد.

تصویر ۱- مزرعه آزمایشی یونجه بدون کاربرد کود نیتروژن

مناسب‌ترین خاک برای یونجه، خاک لومی یا خاک لوم رسی است تا ضمن مناسب بودن شرایط برای ریشه دوانی، از استحکام لازم برای استقرار ریشه و طوقه برخوردار باشد.

ارقام مناسب

ارقام و توده‌های فراوانی از یونجه با تنوع بسیار زیاد از نظر فنوتیپ، مرفولوژی و عملکرد وجود دارد. مناسب‌ترین ارقام مخصوص کاشت در خوزستان به ترتیب شامل مساسرسا با طیف سازگاری وسیع، بغدادی، نیک شهری و بمی است. همچنین پس از سال‌ها تحقیق و تلاش در مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، اخیراً جمعیت امید بخش خاص مناطق گرم از جمله خوزستان معرفی شده است که پس از تکثیر بذر در اختیار کشاورزان قرار خواهد گرفت. در حال حاضر نتایج تحقیقات انجام شده نشان داده که جمعیت امید بخش یونجه گرمسیری با مجموع عملکرد ماده خشک ۱۹/۳ تن در هکتار بیش‌ترین عملکرد و ارقام و توده‌های گرمسیری مساسرسا، بمی، بغدادی، یزدی و نیک شهری به

و با توجه به اینکه یونجه پس از کشت به مدت چند سال در مزرعه باقی می‌ماند، بنابراین در تهیه بستر کشت باید نهایت دقت را داشت. انجام عملیات تسطیح اساسی از جمله مواردی است که به صورت ویژه باید به آن توجه داشت. تسطیح مناسب خاک سبب می‌شود تا عملیات آبیاری با سهولت و هزینه کم تری انجام شود و خسارت ناشی از پوسیدگی طوقه، به حداقل ممکن کاهش یابد.

کودپاشی

یونجه گیاهی چند ساله است و با توجه به مناسب بودن شرایط آب و هوایی خوزستان و چین برداری‌های متوالی و متعدد در طول دوره داشت، مقادیر بالایی از مواد غذایی از خاک خارج می‌شود. بنابراین لازم است قبل از کشت با کاربرد ۳۰ الی ۴۰ تن کود دامی پوسیده عاری از علف هرز نسبت به تقویت خاک اقدام کرد. کاربرد کود دامی علاوه بر تقویت و تغذیه مناسب خاک، سبب نفوذ پذیری بهتر آب هنگام آبیاری و ریشه دوانی مناسب‌تر یونجه در خاک می‌شود و این دو عامل به نوبه خود ضمن افزایش طول عمر گیاه، زمینه‌ساز تولید بالاتر یونجه خواهد شد. غنی بودن خاک از نظر پتاسیم کلید اساسی برای افزایش مقاومت یونجه در برابر سرمای زمستان و افزایش مقاومت در مقابل نوسانات شوری آب و خاک است که با توجه به نتایج آزمون خاک باید مصرف شود.

در خوزستان باید به طور متوسط ۳۰۰ الی ۴۰۰ کیلوگرم در هکتار فسفات آمونیم قبل از شخم در سطح مزرعه به صورت یکنواخت پخش کرد تا هنگام شخم زدن، در عمق مناسب خاک و در مجاورت ریشه قرار گیرد. در صورت رعایت نکات فوق، بر خلاف چیزی که در برخی مناطق مرسوم است، لازم نیست بعد از هر چین برداری مقداری کود نیتروژن به مزرعه اضافه کنیم؛ زیرا یونجه گیاهی است که نیتروژن مورد نیاز خود را می‌تواند بواسطه باکتری‌های همزیست با ریشه

ترتیب با عملکرد معادل ۱۷/۸، ۱۷/۶، ۱۶/۸، ۱۵/۶، و ۱۴/۹ تن در هکتار در رده های بعدی قرار گرفتند. حداکثر پروتئین علوفه خشک این جمعیت که شاخصی از کیفیت و خوش خوراکی جهت تغذیه دام است، معادل ۲۳ درصد بود. در طول مدت آزمایش، حساسیت این جمعیت به بیماری های رایج در منطقه مانند زنگ یونجه، لکه آجری و لکه قهوه ای مشاهده نشد. نتایج طرح تحقیقی، ترویجی اجرا شده در سال ۱۳۹۰ نیز ۲۲ درصد برتری عملکرد علوفه خشک جمعیت امید بخش را نسبت به شاهد منطقه نشان داد.

تصویر ۲- یونجه "امید" جمعیت اصلاح شده مخصوص کشت در مناطق گرمسیری

تلفات گیاهچه های جوان ناشی از خشک و شور شدن سطح خاک به حداقل ممکن کاهش یابد. عملیات تهیه بستر در کشت پاییزه از اواسط شهریور ماه آغاز و کشت در نیمه دوم مهرماه و قبل از سرد شدن هوا انجام می پذیرد. سرد شدن هوا، تأخیر در جوانه زنی و سبز شدن بذور را در پی خواهد داشت. چنین عاملی شرایط مناسبی برای حمله عوامل بیماری زای موجود در خاک، فراهم می کند و به این ترتیب تعداد زیادی از گیاهچه های جوان از بین خواهد رفت. علاوه بر این، به سبب کندی رشد یونجه در کشت پاییزه، خطر غالب شدن علف های هرز و از بین رفتن کامل مزرعه وجود دارد؛ بنابراین کنترل کامل علف های هرز در اوایل رشد یونجه تا زمان استقرار و پوشش کامل سطح مزرعه اهمیت زیادی دارد. با توجه به تناوب زراعی منطقه، داشتن فرصت کافی برای تهیه بستر و مناسب بودن شرایط آب و هوایی پس از کاشت به شرط کنترل علف های هرز، در مجموع کشت پاییزه به کشت بهار ارجحیت دارد.

آبیاری

یونجه گیاهی است که به رغم نیاز آبی بالا، به غرقابی بسیار حساس است و اگر چند روزی در حالت ماندابی قرار گیرد دچار پوسیدگی طوقه و ریشه می شود و آسیب فراوانی می بیند. علاوه بر این، غرقابی باعث می شود باکتری های همزیست با ریشه در نتیجه کمبود اکسیژن از بین برود. اولین آبیاری پس از چین برداری نیز باید به نحوی انجام شود تا آب، سطح طوقه را فرآنگیرد. مرطوب نگه داشتن سطح مزرعه پس از کاشت، سبب سبز شدن یکنواخت بذور خواهد شد. فواصل آبیاری های بعدی بسته به نیاز با توجه به فصل رشد و با در نظر گرفتن مرحله رشدی گیاه تعیین می شود و معمولاً بین هفت تا ۱۵ روز یک بار متغیر است. نکته قابل توجه، مقاومت بسیار بالای یونجه نسبت به خشکی است. تحقیقات انجام شده در این خصوص نشان

زمان مناسب کاشت

در خوزستان یونجه را در دو زمان اوایل بهار یا اوایل پاییز می توان کشت نمود. برای کشت بهار تهیه زمین باید از اواخر اسفندماه شروع شود تا بتوان حداکثر اواسط فروردین ماه و قبل از گرم شدن هوا کشت انجام شود. انجام به موقع عملیات آبیاری، پرهیز از خشک شدن کامل سطح خاک و جلوگیری از تجمع نمک و املاح در لایه های سطحی خاک و اطراف ریشه های جوان در این تاریخ کاشت اهمیت فوق العاده ای دارد. در اینجا توصیه می شود که آبیاری به صورت سبک با دور کوتاه و ترجیحاً در شب انجام شود تا

چین برداری

بر اساس تحقیقات انجام شده اگر یونجه پس از کاشت در زمان مناسب و به روش صحیح برداشت شود، ظرفیت تولید حدود ۱۰ تا ۱۲ چین در سال را دارد. بر همین اساس و با توجه به شرایط آب و هوایی خوزستان، اولین برداشت کشت بهاره حدود ۵۰ الی ۶۰ روز پس از کاشت و در کشت پاییزه در حدود ۷۰ الی ۸۰ روز پس از کاشت خواهد بود. چین برداری‌های بعدی در طول بهار و تابستان با متوسط فاصله زمانی ۳۰ الی ۳۵ روز یک بار و در طول پاییز و زمستان با فاصله زمانی ۴۰ الی ۵۰ روز یک بار انجام می‌شود. باید یادآوری شود بر خلاف آنچه که در برخی منابع بدان اشاره شده است، شاخص ۲۵ درصد گلدهی، ملاک مناسبی برای چین برداری یونجه در خوزستان نیست؛ زیرا گلدهی یونجه در طول بهار و تابستان بسیار سریع و در طول پاییز و زمستان، یونجه گلدهی ندارد. بنابراین بهترین شاخص برداشت یونجه در دو فصل اول سال در نظر گرفتن حداکثر رشد طولی ساقه و در دو فصل آخر سال رشد جوانه‌های جدید روی طوقه است که می‌تواند به عنوان معیاری برای برداشت یونجه در نظر گرفته شود. هنگام برداشت باید دقت نمود که تیغه ماشین برداشت یا داس در روش دستی به نحوی تنظیم شود که حداقل ده سانتی متر از ساقه‌های یونجه روی طوقه باقی بماند. این مسئله دو

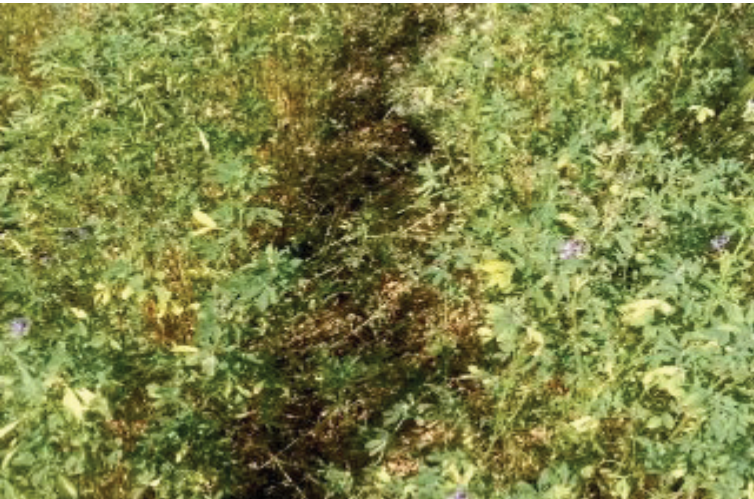
داده است که یونجه پس از استقرار در مزرعه قادر است دوره‌های طولانی مدت خشکی را حتی در گرم‌ترین ماه‌های سال یعنی خرداد، تیر، مرداد و شهریور بخوبی تحمل نماید. در صورت قطع آبیاری مزرعه، رشد گیاه و تولید علوفه آن متوقف خواهد شد، یونجه در حالت کمون یا خواب قرار می‌گیرد و با حداقل رطوبت موجود در اعماق خاک، حالت زنده مانی خود را حفظ می‌نماید. در صورت آبیاری مجدد، یونجه از حالت کمون یا نهفته خارج شده و با سرعتی بیش از قبل تولید علوفه را آغاز می‌کند. این مسئله بخصوص برای مناطقی که در برخی از فصول مانند تابستان با کمبود آب مواجه هستند، بسیار حائز اهمیت است؛ زیرا در این حالت به راحتی می‌توان آب مزرعه را قطع و در زمان مناسب و فراهمی آب نسبت به آبیاری اقدام نمود. بهره‌گیری از این ویژگی، کشاورز یونجه کار را در حالت اختیار قرار می‌دهد تا با صرفه جویی یا تخصیص آب به سایر مزارع و در نظر گرفتن اقتصاد تولید، تصمیم‌گیری صحیحی اتخاذ کند. اضافه می‌شود علوفه تولیدی مزرعه یونجه پس از سپری نمودن دوره طولانی خشکی به سبب کنترل علف‌های هرز از کمیت و کیفیت بسیار بالایی برخوردار است.

تصویر ۴- نمونه ای از پوسیدگی طوقه و تنک شده مزرعه یونجه ناشی از آبیاری نامناسب

تصویر ۳- آبیاری به روش جوی و پشته در مزرعه تولید بذر

تصویر ۵- نمایی از مزرعه یونجه علوفه ای پس از برداشت در خوزستان و رشد مجدد

علوفه‌ای مانند یونجه که به مصرف دام می‌رسد بسیار حساس و حیاتی و باید با دقت فراوان و در حداقل ممکن به کار برده شود. خوشبختانه بسیاری از عوامل خسارت‌زای یونجه با چین برداری‌های متعدد خود به خود کنترل و نیازی به کاربرد سموم شیمیایی ندارند، به عنوان مثال توصیه می‌شود آفت سرخرطومی و سایر برگ‌خوارها در مزارع تولید علوفه با چین برداری و در مزارع بذری به وسیله طعمه پاشی با سم متالانجی کنترل شود. موش صحرائی یکی دیگر از آفات است که در صورت شیوع در مزرعه خسارت فراوانی به ریشه اصلی

تصویر ۶- نمایی از مزرعه تولید بذر یونجه در خوزستان

حسن در پی دارد: اول اینکه هنگام آبیاری، باقیمانده ساقه مانع از ورود آب و عوامل بیماری‌زا به قسمت‌های برش دیده می‌شود و از پوسیدگی طوقه جلوگیری می‌شود، همچنین باقی گذاشتن حداقل ده سانتی متر از ساقه سبب می‌شود تا به جوانه‌های رویش شده روی طوقه کم‌ترین آسیب وارد آید، بنابراین ضمن حفظ ذخایر طوقه، رشد مجدد یونجه با سرعت بیش‌تری آغاز شده و طول عمر بهره‌برداری از مزرعه یونجه افزایش می‌یابد. توصیه می‌شود علوفه یونجه پس از برداشت، بسته به شرایط آب و هوایی از نظر رطوبت و دما یک الی دو روز در سطح مزرعه باقی بماند و پس از دست دادن رطوبت، توسط بیلر یا دست جمع‌آوری و بسته‌بندی شود. خشک شدن بیش از اندازه علوفه سبب می‌شود تا برگ‌های یونجه که دارای ارزش غذایی بسیار بالایی نیز هستند هنگام بسته‌بندی یا حمل و نقل، ریزش پیدا کرده و از دسترس خارج شود. باید توجه داشت اگر یونجه با رطوبت بالا جمع‌آوری و بسته‌بندی شود، به سبب وجود مواد غذایی بالا در برگ و ساقه یونجه و تنفس، شرایط مناسبی از نظر دما و رطوبت برای رشد و تکثیر قارچ‌های ساپروفیت فراهم شده و به اصطلاح یونجه کپک زده و ارزش غذایی آن فوق‌العاده پایین و برخی مواقع مسمومیت‌زا می‌شود. برگ‌های علوفه تازه یونجه حاوی مقادیر بالای ساپونین است. تغذیه دام با چنین علوفه‌ای حباب‌های فراوانی در دستگاه گوارش دام ایجاد می‌نماید، ورم دستگاه گوارش به شش‌های دام فشار وارد نموده و ممکن است دام بر اثر کمبود اکسیژن و تنگی نفس دچار خفگی و تلف شود. هوا دادن علوفه پس از برداشت با هدف کاهش رطوبت، سبب بر طرف شدن این مسمومیت می‌شود. بنابراین چرای مستقیم مزرعه یونجه توسط دام بالاخص در فصول پاییز و زمستان به هیچ وجه توصیه نمی‌شود.

مراقبت یونجه از عوامل خسارت‌زا در زمان داشت

یونجه مانند هر گیاه زراعی دیگر دارای آفات، بیماری‌ها و علف‌های هرز خاص خود است. نکته قابل توجه اینکه کاربرد سموم شیمیایی در گیاهان

از توصیه‌ها تمیز نمودن کانال‌های انتقال آب برای جلوگیری از ورود بذر علف هرز همراه با آبیاری است. یکی از خطرناک‌ترین علف‌های هرز مزارع بذری و علوفه‌ای یونجه، علف هرز یا انگل سس است. رنگ رشته‌های این علف هرز، نارنجی مایل به زرد است که نه تنها طعم یونجه را نامطلوب بلکه آن را تا حدی نیز سمی می‌نماید و در صورت عدم کنترل، عملکرد کمی و کیفی را کاهش می‌دهد. باید دقت نمود که پراکنده شدن قطعات این انگل در سطح مزرعه سبب آلودگی علوفه و کاهش کیفیت آن می‌گردد. برای مبارزه با این انگل توصیه می‌شود قطعات آلوده

بوته‌های یونجه وارد ساخته و سبب تنک و غیر اقتصادی شدن مزرعه یونجه می‌شود. استفاده از طعمه مسموم و لانه کوبی، یکی از شیوه‌های مبارزه با این آفت خطرناک است. عوامل قارچی و ویروسی جز مهم‌ترین عوامل بیماری‌زای یونجه در استان خوزستان است. در این خصوص نیز به منظور جلوگیری از مسمومیت علوفه و حفظ حشرات مفید در مزرعه، کاربرد سموم و قارچ‌کش توصیه نمی‌شود؛ بلکه چین برداری زود هنگام، مناسب‌ترین شیوه کنترل بیماری‌ها در مزارع تولید علوفه یونجه است. یونجه به عنوان

تصویر ۷- مزرعه تولید بذر یونجه "امید" در زمان رسیدگی

از سطح زمین، این است که یونجه‌ها کف بر و به وسیله‌ای با دقت و بدون ریخت و پاش، علوفه برش دیده آلوده را از مزرعه خارج کنیم و بوسیله آتش زدن، آن‌ها را از بین ببریم. در صورت دسترسی به شعله افکن‌های دستی می‌توان قطعات آلوده را بدون برش در محل اصلی سوزانده و بدین وسیله سس را کنترل کنیم. سوزاندن سطحی، آسیب جدی به طوقه وارد نمی‌آورد و انجام آبیاری سبب رشد مجدد جوانه‌ها روی طوقه خواهد شد. در صورت از بین رفتن برخی از بوته‌ها، توصیه می‌شود نسبت به واکاری خطوط آسیب دیده یا ترمیم بوسیله انتقال بوته از قسمت‌های پر پشت مزرعه اقدام نمود.

توصیه می‌شود علوفه یونجه پس از برداشت، بسته به شرایط آب و هوایی از نظر رطوبت و دما یک الی دو روز در سطح مزرعه باقی بماند و پس از دست دادن رطوبت، توسط بیلر یا دست جمع آوری و بسته بندی شود. خشک شدن بیش از اندازه علوفه سبب می‌شود تا برگ‌های یونجه که دارای ارزش غذایی بسیار بالایی نیز هستند هنگام بسته بندی یا حمل و نقل، ریزش پیدا کرده و از دسترس خارج شود.

یک گیاه پوششی، در صورت رعایت مسائل به زراعی، علف‌های هرز را به خوبی کنترل می‌نماید. در عین حال در برخی مواقع علف‌های هرز از دیگر عوامل خسارت‌زای مزارع یونجه به شمار می‌روند. علف‌های هرز در مزارع تولید علوفه به راحتی به وسیله روش‌های به زراعی و چین برداری زود هنگام کنترل می‌شود و در مجموع کاربرد هیچ علف‌کشی توصیه نمی‌شود. در مزارع تولید بذر با توجه به وجود فضای کافی، کولتیوار زدن بین ردیف‌ها پس از چین برداری، علف‌های هرز را بخوبی کنترل می‌کند. در مراحل بعدی، یونجه با پوشش سطح خاک از رشد علف هرز جلوگیری می‌نماید. یکی دیگر